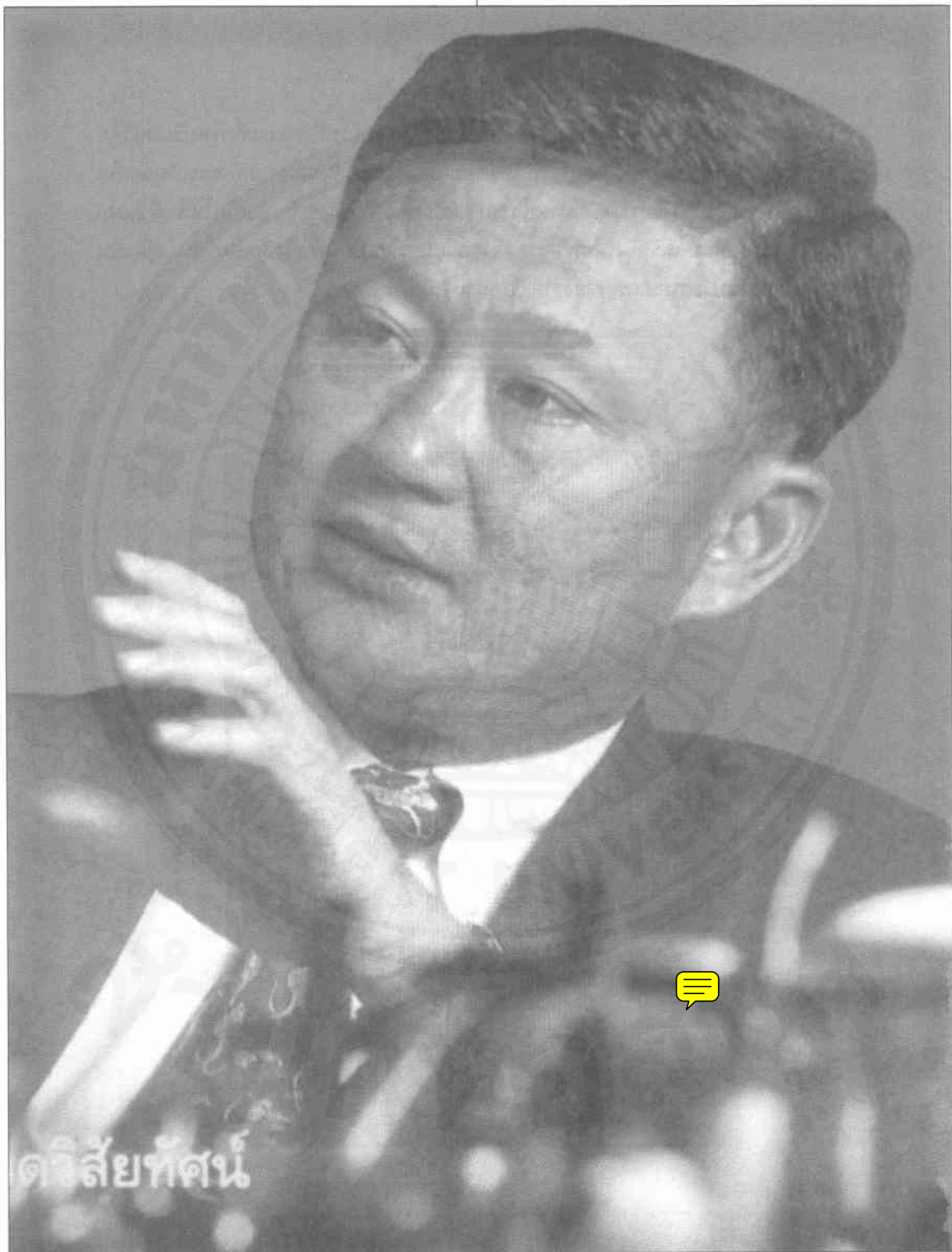

กลุ่มทักษิณ ชินวัตร-จากโทรคมนาคม สู่ระบบขนส่งมวลชน : การศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง “เงิน” และการเมืองในประเทศไทย*

อุ ก ฤษ ฏ์ ป ัท ม า นั น ท์

ส ท ำ บั น เ อ เช ย ี ย ศ ี ก ษ า

จุ ฬ า ล ง ก ร ณ์ ม ห า วิ ท ย า ลั ย

บ หน้า

กลุ่มธุรกิจทักษิณ ชินวัตรเป็นกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมที่ประสบความสำเร็จกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ด้วยยอดขายผลกำไรสุทธิ ทรัพย์สิน และผลการประกอบการที่ดีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้ง 4 บริษัท ประกอบกับภาพพจน์ของบริษัทในระดับโลก

แต่ทำไมกลุ่มบริษัทนี้ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจโทรคมนาคมนี้จึงได้ขยายตัวจากกิจการเริ่มต้นในธุรกิจโทรคมนาคมไปสู่ธุรกิจใหม่ในโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งมวลชนในช่วงกลางทศวรรษ 1990? ทำไมดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นประธานของกลุ่มบริษัทนี้ได้ก้าวเข้าสู่ระบบการเมืองไทยโดยการลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไปและเข้าร่วมรัฐบาลที่นำโดยนายกรัฐมนตรี บรรหาร ศิลปอาชา ในปี ค.ศ. 1995? งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการศึกษาถึงสาเหตุที่กลุ่มธุรกิจทักษิณ ชินวัตรขยายอาณาจักรธุรกิจของตน ทั้งเหตุผลทางธุรกิจและการเมือง อีกทั้งจะยกตัวอย่างว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง “เงิน” และการเมือง

ไทยอย่างไรบ้างในกรณีกลุ่มทักษิณ ชินวัตร?

ก่อนทำการศึกษากลุ่มธุรกิจทักษิณ ชินวัตรในรายละเอียด เราจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของกลุ่มธุรกิจและกลุ่มทุนในสังคมเศรษฐกิจไทยให้ชัดเจนขึ้นด้วยงานวิจัยที่มีความสำคัญมากดังต่อไปนี้

งานชิ้นสำคัญของ Prof. Akira Suehiro² ขึ้นคือ “Capital Accumulation in Thailand, 1855-1985” พิมพ์ปี ค.ศ. 1989⁽¹⁾ และ “Capitalist Development in Postwar Thailand: Commercial Bankers, Industrial Elite, and Agribusiness Groups”⁽²⁾ ได้ช่วยให้มองเห็นพัฒนาการของกลุ่มทุนไทยตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงทศวรรษ 1980 สำคัญๆ อย่างน้อย 2

*เป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.)ในโครงการวิจัยเรื่อง “โลกาภิวัตน์: ผลกระทบและการปรับตัวของสังคมไทย”

(1) พิมพ์โดย The Centre for East Asian Cultural Studies.

(2) ตีพิมพ์ใน Ruth McVey (ed.) *Southeast Asian Capitalists* (Southeast Asia Program, Cornell University, 1992)

: 35-64

ประการกล่าวคือ ทั้งในแง่ลักษณะเฉพาะ (particularistic) ประจำกลุ่มและการจัดกลุ่ม (grouping) กลุ่มทุนไทย คือ แบ่งเป็นกลุ่มทุนธนาคาร (Banking Capital Group) กลุ่มทุนอุตสาหกรรม (Industrial Capital Group) และกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรม (Agri-industry Capital Group) อีกทั้งยังช่วยชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแวดล้อม (environmental context) ต่างๆ ที่มีส่วนเกื้อกูลพัฒนาการดังกล่าวของกลุ่มทุนไทยทั้งสามกลุ่มนับเนื่องจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จวบจนถึงทศวรรษ 1980 ดังจะสรุปโดยย่อเพื่อความเข้าใจร่วมกันดังต่อไปนี้

ในแง่ของกลุ่มทุนธนาคาร ในช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 การถอนตัวออกไปของธนาคารต่างประเทศ ภาวะเงินเฟ้อในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และการลดน้อยถอยลงของอิทธิพลญี่ปุ่น ล้วนเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่ทำให้ธนาคารท้องถิ่นในประเทศไทยที่เป็นของคนจีนโพ้นทะเลจำนวน 5 แห่ง สถาปนาตัวขึ้นมาได้ ทั้งนี้ Prof. Akira Suehiro ได้ชี้ให้เห็นว่า จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทุนธนาคารคือ การมีความสัมพันธ์พิเศษกับผู้มีอำนาจทางการเมืองของไทย ทั้งที่เป็นข้าราชการพลเรือนและทหารที่แบ่งเป็นขั้ว (faction) ที่ทำการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองระหว่างกันอยู่ในช่วงทศวรรษ 1950 ถึง 1960 นับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กลุ่มทุนธนาคารเหล่านี้มีความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและเติบโตมาได้จวบจนปัจจุบันนี้

ในแง่ของกลุ่มทุนอุตสาหกรรมในทศวรรษ 1960-1970 จากการศึกษาของ Prof. Akira Suehiro ที่ศึกษากลุ่มทุนอุตสาหกรรมจำนวน 22 กลุ่ม ปรากฏว่า การได้รับสิทธิประโยชน์ (privilege) จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของทุนกลุ่มนี้ ด้วยปรากฏว่า มีกลุ่มทุนอุตสาหกรรมเพียง 3 กลุ่มใน 22 กลุ่มเท่านั้น ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และการได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าวทำให้กลุ่มทุนอุตสาหกรรมเหล่านี้เปลี่ยนสถานภาพจากการเป็นผู้นำเข้า (importer)

ผลิตภัณฑ์ทางด้านอุตสาหกรรม เช่น รถยนต์ น้ำมัน เหล็ก สิ่งทอ⁽³⁾ มาเป็นผู้ผลิต (manufacturer) ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้น ๆ ในเวลาต่อมา

ในแง่ของกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรมซึ่งเติบโตขึ้นในช่วงทศวรรษ 1970-1980 ปัจจัยการซื้อเทคโนโลยีระดับสูง (technology purchasing) จากต่างประเทศและความรู้ในการพัฒนาตลาดใหม่ๆ ในต่างประเทศ เป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรมในช่วงทศวรรษ 1970 ถึง 1980 ทั้งนี้ กรณีตัวอย่างสำคัญคือการณิกลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซื้อเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พันธุ์และการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำจาก บริษัท Mitsubishi Corp., Ltd. ของญี่ปุ่น หรือการซื้อเทคโนโลยีในการพัฒนาเมล็ดพันธุ์จาก Dekalb Agresearch Co., Ltd. ประเทศสหรัฐอเมริกาล้วนเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรมในช่วงทศวรรษ 1980

การแบ่งกลุ่ม (grouping) และลักษณะเฉพาะ (particularistic) ของทั้ง 3 กลุ่มทุนในประเทศไทยยังเกิดขึ้นภายใต้สภาวะแวดล้อม (environmental context) ที่ช่วยเกื้อหนุนการเติบโต (growth) และการเปลี่ยนแปลง (change) ของกลุ่มทุนต่างๆ ดังกล่าวตลอดระยะเวลาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จวบจนถึงทศวรรษ 1980 อันประกอบด้วย

1) การนำนโยบายส่งเสริมการลงทุนและยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industry) มาใช้ ซึ่ง Kewin Hewison ได้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนและยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1, 2 และ 3 โดยการผลักดันของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ สหรัฐอเมริกา

(3) รถยนต์ คือ กรณีกลุ่มบริษัท สยามกลการ น้ำมันคือ กรณีเชวรัวญยืน เหล็กคือ กรณีกลุ่มสหวิริยา และสิ่งทอคือกรณี สุกริกรูป และกลุ่มบริษัทสหยูเนี่ยน เพิ่งอ้าง., บทที่ว่าด้วย Industrialization (II): Domestic Business Groups, 1960s-1980s.

และองค์กรระหว่างประเทศ ในช่วงต้นทศวรรษ 1960 นโยบายดังกล่าวได้พิทักษ์ปกป้องการเติบโตของอุตสาหกรรมภายในประเทศซึ่งค่อยๆเติบโตขึ้นในทศวรรษ 1960⁽⁴⁾

2) การจัดสินเชื่อเพื่อการส่งเสริมกลุ่มธุรกิจต่างๆ ซึ่งตั้งแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ระบบการจัดสินเชื่อเพื่อการส่งเสริมกลุ่มธุรกิจต่างๆที่น่าสนใจมาก คือ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย(Industrial Finance Corporation of Thailand หรือ IFCT)⁽⁵⁾ IFCT ในช่วงเวลานั้น ได้ทำหน้าที่ปล่อยเงินกู้ประเภท Soft Loan จำนวนมาก ในช่วงนั้น IFCT ได้ทำงานใกล้ชิดกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ทั้งนี้แม้ว่า IFCT จะเป็นหน่วยงานภาครัฐบาล แต่มีการประมาณกันว่า 53% ของผู้ถือหุ้นใน IFCT เป็นคนไทยและธนาคารพาณิชย์ไทย⁽⁶⁾ และแน่นอนว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการเงินกู้ของ IFCT คือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในเวลานั้น เพราะ IFCT เป็นกลไกของรัฐบาลที่มีความสามารถในการแสวงหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและเงินสกุลตราต่างประเทศ⁽⁷⁾

3) นโยบายของรัฐบาลต่อชนชั้นและองค์กรกรรมกร ซึ่งปรากฏว่าเมื่อรัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาบริหารประเทศ สหภาพแรงงานถูกยกเลิก ผู้นำกรรมกรประมาณ 200 คนถูกจับ รัฐบาลมีรายงานออกมาว่าระหว่างปี ค.ศ. 1958 ถึง ค.ศ. 1968 มีการประท้วงหยุดงานเพียง 28 ครั้ง นอกจากนี้กลุ่มทุนทั้งภายในและต่างประเทศยังพอใจกับสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้ค่าจ้างขึ้นต่ำมีอัตราที่ต่ำมาก โดยไม่ต้องเกรงกลัวแรงกดดันจากสหภาพแรงงาน⁽⁸⁾

ถึงอย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่ม ลักษณะเฉพาะและสภาพแวดล้อมต่างๆ ดังงานศึกษาของ Prof. Akira Suehiro รวมทั้งงานของ Dr. Kewin Hewison จะช่วยให้เราเห็นภาพพัฒนาการ (Development) ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มทุนธนาคาร กลุ่มทุนอุตสาหกรรม และกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรม แต่ครั้ง

เมื่อกลับมาศึกษาในช่วงปัจจุบันคือ ทศวรรษ 1990 และโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1995-1996 ซึ่งบริหารประเทศโดยรัฐบาล นายบรรหาร ศิลปอาชา การจัดกลุ่มและการอธิบายลักษณะเฉพาะของกลุ่มทุนไทยทั้งสามทำได้ยุ่งยากและสลับซับซ้อนขึ้น อันเป็นที่มาของการศึกษาและท่าบทวิจัยฉบับนี้ขึ้นมา กล่าวคือ

ในช่วงทศวรรษ 1990 และโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1995-1996 มีกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่เป็นกลุ่มทุนธนาคาร คือ ธนาคารกรุงเทพ (มหาชน) จำกัด สนใจและมีการติดต่อเพื่อซื้อหุ้นในบริษัท ไฮโปเวลล์ (ฮ่องกง) ในจำนวน 10% หรือมูลค่า 10,000 ล้านบาท⁽⁹⁾ ซึ่งมีผลสัมพันธ์กับโครงการระบบขนส่งมวลชน คือ โครงการรถไฟฟ้าไฮโปเวลล์ในกรุงเทพมหานคร⁽¹⁰⁾ มีกลุ่มทุนเกษตรอุตสาหกรรม คือ กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ สนใจและติดต่อขอซื้อโครงการพื้นฐานอีกระบบหนึ่งคือ โครงการทางยกระดับดอนเมืองโทลล์เวย์ โดยจะมีผลเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ถือหุ้น

(4) Kewin Hewison. *Power and Politics in Thailand* (Manila: Journal of Contemporary Asia Publishers, 1989) p.37.

(5) IFCT ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1959 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ก) ช่วยก่อตั้ง ขยายและพัฒนาบริษัทอุตสาหกรรมเอกชน และ ข) กระตุ้นการมีส่วนร่วมของการปล่อยกู้ทั้งจากธนาคารภายในและต่างประเทศ

(6) เช่น ตระกูลลำซำ (ธนาคารกสิกรไทย) โสภณพาณิชย์ (ธนาคารกรุงเทพ) ชลวิจารณ์ (สหธนาคาร) บุญทรง (ธนาคารแหลมทอง) ซึ่งล้วนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการของ IFCT ทั้งสิ้น อ้างจาก Chamlong Tothong "Practice and problems of the Industrial Finance Corporation of Thailand", *Bangkok Bank Monthly Review*, 5(2) 1964, : 47-51 อ้างจาก Kewin Hewison, *Power and Politics in Thailand* : 42-44.

(7) Ibid., : 44.

(8) Ibid., : 44-45.

(9) "วาทพาทมธนาคารกรุงเทพ ซื้อบริษัทไฮโปเวลล์", *Financial Day* (12 มกราคม 2539) : 1.

(10) *The Asian Wall Street Journal* (January 12-13, 1996) p. 4. นายชาติรี โสภณพาณิชย์ ประธานกรรมการบริหารธนาคารกรุงเทพ ได้ออกมาปฏิเสธว่าไม่สนใจที่จะเข้าซื้อหุ้นจำนวน 10% ในบริษัท คอนโซลิตีต เรียลเอสเตท แอนด์ ทรานสปอร์ตเอเชีย ที่ประเทศฮ่องกงของ นาย กอร์ดอน วู ว่าทางธนาคารกรุงเทพไม่ประสงค์ที่จะซื้อหุ้นในบริษัทต่างประเทศ แต่ก็จะพิจารณาซื้อหุ้นในส่วนของบริษัท ไฮโปเวลล์ ในประเทศไทย, *มติชน* (3 เมษายน 2539) : 7.

เดิม 10% เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 51%⁽¹¹⁾ มีกลุ่มทุนอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มทุนโทรคมนาคมคือ กลุ่มบริษัท ชินวัตร โดย ดร. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งทางการเมืองในฐานะหัวหน้าพรรคพลังธรรมและรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา มีความสัมพันธ์กับโครงการระบบขนส่งมวลชน ทั้งโครงการเดิมคือ โครงการรถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร (บีทีเอสซี) โครงการระบบขนส่งมวลชนใหม่คือ โครงการก่อสร้างทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร โครงการทางด่วนแจ้งวัฒนะ-บางพลี-บางไทร และโครงการรถไฟฟ้ารางเดี่ยวหรือ Mono-Rail ในกรุงเทพมหานคร

ประเด็นที่จะศึกษาก็คือว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลทำให้กลุ่มทุนไทยมีรูปแบบของการเติบโต พัฒนาการ และเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ กล่าวคือทำไมกลุ่มทุนหลายกลุ่มจึงสนใจขยายการลงทุนไปสู่ธุรกิจโครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชน (mass transit infrastructure)?

ทั้งนี้ การเปลี่ยนฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Base) จากธนาคารกิตติ เกษตรอุตสาหกรรมกิตติ หรือ อุตสาหกรรมโทรคมนาคมไปสู่การลงทุนในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ทางด้านขนส่งมวลชน นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีฐานทางเศรษฐกิจ (Non-Economic Base) ใดๆ รองรับ กล่าวคือ แม้ว่าทั้ง 3 กลุ่มทุนจะมีศักยภาพทางเศรษฐกิจ คือ มีฐานะทางเศรษฐกิจมากพอจะถูกจัดให้อยู่ในฐานะบริษัทข้ามชาติของกลุ่มประเทศ ASEAN⁽¹²⁾ (ASEAN Multinational Corporations) มีการจัดองค์กรทางธุรกิจ (Business Organization) ที่มีการกระจายการทำธุรกิจ⁽¹³⁾ แต่พึงสังเกตว่าทั้ง 3 กลุ่มทุนไทยมีบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน บริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และบริษัทก่อสร้างน้อยมาก เช่น บริษัทในกลุ่มบริษัทชินวัตร มีเพียงบริษัทเดียวคือ บริษัท S.C. Asset Co.,Ltd.⁽¹⁴⁾ กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ มีเพียงบริษัท ดี.เอส. แลนด์ จำกัด⁽¹⁵⁾ และมีหุ้นอยู่ในโครงการดอนเมืองโทลล์เวย์เพียง 10%⁽¹⁶⁾ และ

ธนาคารกรุงเทพ (มหาชน) จำกัดมีธุรกิจที่ผูกพันไปกับบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ บริษัทก่อสร้างอาคารมากกว่าจะเป็นบริษัทก่อสร้างโครงการระบบขนส่งมวลชน⁽¹⁷⁾

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้มีได้มีสมมุติฐานว่าความร่ำรวยมั่งคั่งทางธุรกิจของทั้ง 3 กลุ่มทุนจะเป็นตัวการแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือ agent of change สำคัญของกลุ่มทุนเหล่านี้ในแง่ของการอาศัยการครอบกิจการ (Take Over) โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชนดังกล่าว แต่งานวิจัยชิ้นนี้มีสมมุติฐานว่า ความขัดแย้งใน

(11) "ซีพียูนคำขาดลดหนี้โวลล์เวย์..." *Financial Day* (12 มกราคม 2539) : 1, 7 และรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. "บทบาทของรัฐบาลกับโครงการดอนเมืองโทลล์เวย์" *Financial Day* (6 มีนาคม 2539) : 14.

(12) ปี 1993 บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหารสัตว์ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มบริษัทข้ามชาติของกลุ่มประเทศ ASEAN ในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม และเป็นหนึ่งใน 10 บริษัทข้ามชาติไทย อ้างจาก Dennis S. Tachiki, "Striking Up Strategic Alliances: The Foreign Direct Investments of the NIEs and ASEAN Transnational Corporations" *RIM Pacific Business and Industries* Vol. 111, 1993.

(13) กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ มีโครงสร้างองค์กรที่กระจายการทำธุรกิจมาก เช่น มีกลุ่มธุรกิจปิโตรเคมี เกษตรอุตสาหกรรม เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ยานยนต์และอุตสาหกรรมทั่วไป กิจการค้าระหว่างประเทศ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย พัฒนาที่ดิน อ้างจาก *กรุงเทพธุรกิจ*. (18 กรกฎาคม 2537) : 1, 6.

(14) แฟ้มเอกสาร บริษัท เอส ซี แอสเซท จำกัด กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

(15) บริษัท ดี.เอส.แลนด์ จำกัด ก่อตั้งปี 2531 ทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาท มีโครงการพัฒนาที่ดินเพียง 2 โครงการ คือ ซอยตึก ซีพียาวเวอร์ ถนนสีลมเพื่อใช้เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของกลุ่มบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ โครงการที่ 2 กำลังพัฒนาอาคารสำนักงานบนพื้นที่ของตระกูลอัลลูลายิมบริเวณติดถนนพระราม 4 แฟ้มเอกสาร บริษัท ดี.เอส.แลนด์ จำกัด กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

(16) บริษัท ดอนเมือง โทลล์เวย์ จำกัด เป็นธุรกิจร่วมทุนระหว่างไทย เยอรมันนี และฝรั่งเศส มีทุนจดทะเบียน 3,050 ล้านบาท โดย Dyckerhoff Widmann AG แห่งเยอรมันถือหุ้น 21% GTMI แห่งฝรั่งเศสถือหุ้น 6% ผู้ถือหุ้นฝ่ายไทย คือ กลุ่มศรีเพ็ญพุ่ม และพาณิชย์ชะ 18.7% ไทยรุ่งเรือง 14% กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ 10% เตชะไพบูลย์ 9.5% Delta Engineering Construction 9% ไทยสมุทร ประกันภัย 2.5% ที่เหลือเป็นสถาบันการเงิน อ้างจาก รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ "บทบาทของรัฐบาลกับโครงการดอนเมืองโทลล์เวย์" *Financial Day* (6 มีนาคม 2539) : 14.

(17) ดู อุฤษฏ์ ปัทมานันท์. "ผู้ประกอบการรายใหญ่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพ (พ.ศ. 2500-2536) กรณีศึกษากลุ่มศรีวิกรม" *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2539)

ผลประโยชน์ทางธุรกิจในสภาพการเมืองไทยระหว่างปี ค.ศ. 1995-1996 เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในกลุ่มทุนดังกล่าวประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่าง “เงิน” และการเมืองไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กันด้วย กล่าวคือ ระบบที่มาของ “เงิน” มูลค่ามากมาย ได้เปลี่ยนรูปแบบไปเป็น “เงิน” ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) พร้อมๆ กับการเมืองไทยได้ก้าวเข้าสู่ระบบการเมืองของเงิน (money politics) ที่เกิดขึ้นหลังยุคเปรม (Post-Prem Era 1987-) ทั้งนี้ จะเห็นได้ชัดในกรณีของกลุ่มบริษัท ชินวัตร ซึ่งเป็นกลุ่มทุนโทรคมนาคม ซึ่งงานศึกษานี้เลือกที่จะนำมาทำการศึกษา

การเมืองไทยและธุรกิจโทรคมนาคม

มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่างเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1987 การเปลี่ยนแปลงอันหนึ่งที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับยุทธศาสตร์ต่างๆ ของธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่มทักษิณ ชินวัตร คือการลดบทบาทของรัฐ (deregulation) ในอุตสาหกรรมโทรคมนาคม

ที่สำคัญมากก็คือ การเปลี่ยนแปลงนี้หมายความว่า การกำจัดการผูกขาดของรัฐบาล (government monopoly) ในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมซึ่งเคยถูกควบคุมโดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) และการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือการแปรรูปรัฐวิสาหกิจบางส่วน (partial privatization) ภายใต้การให้สัมปทาน (concessionaire) และระบบการร่วมทุน (joint venture system) ได้นำไปสู่โอกาสใหม่ๆ ของบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มบริษัท ซี.พี. บริษัท จัสมิน (อินเทอร์เน็ตเซิร์ฟเวอร์) จำกัด กลุ่มบริษัท ยูคอมและรวมทั้งกลุ่มบริษัท ทักษิณ ชินวัตรด้วย

การลดบทบาทของภาครัฐบาลเป็นผลมาจากแรงกดดัน

ดันระหว่างประเทศที่มีต่อ “การเปิดเสรีทางด้านโทรคมนาคม” (Telecommunication Liberalization) ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ Telecommunication Technology Agreement (ITA) ทั้งนี้ตาม ITA ภาษานำเข้าของสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศจะถูกลดลงจนเหลือ 0% ภายในปี ค.ศ. 2000 และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีต่างๆ (non-tariff measurements) จะถูกตัดลดลงด้วย นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้สร้างแรงกดดันต่างๆ ที่มีต่อความตกลงต่างๆ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศบนเวทีการเจรจาระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ หลายครั้ง อันได้แก่ การประชุม G7 การประชุม APEC และการประชุมระดับรัฐมนตรีในองค์การการค้าโลก (World Trade Organization-WTO) ผลสุดท้าย ความตกลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITA) ก็ปรากฏเป็นจริงในปลายปี ค.ศ. 1996 ความตกลงฯ ได้กำหนดให้ปี ค.ศ. 2000 เป็นปีที่ภาษานำเข้า (import tax) ทั้งหมดของผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 190 รายการ รวมทั้งอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนแผงวงจร (integrated circuit) ส่วนประกอบผลิตภัณฑ์โทรคมนาคม ส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ จะถูกยกเลิกในประเทศที่เจริญทางเทคโนโลยีแล้ว อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประชาคมยุโรป แคนาดาและญี่ปุ่น ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาอันรวมทั้งประเทศไทยด้วยจะลดภาษีในบางรายการเหลือ 0%

ผลกระทบที่รุนแรงที่สุดต่ออุตสาหกรรมโทรคมนาคมในประเทศไทยคือ ความตกลงดังกล่าวจะทำให้โดยตรงต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจบางส่วนในรูปของการให้สัมปทาน และระบบการร่วมทุนล่าสุดจำนวนมากที่ได้ให้ต่อกลุ่มธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมขนาดใหญ่ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลไทยชุดต่างๆ หลังปี ค.ศ. 1987 เป็นต้นมาอันรวมทั้งกลุ่มบริษัท ทักษิณ ชินวัตรด้วย

นอกจากนั้น สืบเนื่องจากนโยบายการลดบทบาทลง

ของภาครัฐบาล ตลาดอุตสาหกรรมโทรคมนาคมภายในประเทศจะกลายเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูงมาก เพราะว่ามีผู้ประกอบการในตลาดโทรคมนาคมในประเทศไทยมากจนเกินไป ปัจจุบัน มีผู้ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน 2 รายให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน 4 ล้านเลขหมาย โทรศัพท์ไร้สาย 2 ระบบทั้งระบบอนาล็อก (analog) และดิจิตอล (digital) และระบบติดตามตัว (pager) ที่บริหารโดย 6 บริษัท⁽¹⁸⁾

ในขณะที่ การลงทุนในระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ ทั้งโครงการเก่าและโครงการใหม่ได้ให้ออกทางธุรกิจใหม่ แก่ผู้ประกอบการธุรกิจโทรคมนาคมรายใหญ่คือ กลุ่มบริษัททักซิณ ชินวัตรซึ่งเป็นจุดเน้นของงานวิจัยนี้

กลุ่มบริษัทชินวัตร: พัฒนาการและความเป็นมา

กลุ่มบริษัทชินวัตร เป็นกลุ่มทุนโทรคมนาคมที่เติบโตเร็วมากภายใต้การนำของ ดร. ทักซิณ ชินวัตร ที่ใช้เวลาไม่ถึง 10 ปีจากบริษัทให้เช่าระบบคอมพิวเตอร์เมนเฟรมและมินิให้กับหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ มีพนักงานไม่ถึง 10 คน กลายมาเป็นบริษัทโทรคมนาคมขนาดใหญ่ของไทย มีทรัพย์สินนับแสนล้านบาท⁽¹⁹⁾

ทั้งนี้ บริษัทของกลุ่มชินวัตรที่ทำให้กลุ่มบริษัทกลายเป็นกลุ่มทุนโทรคมนาคมขนาดใหญ่ของไทยคือ การเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ 4 บริษัท คือ บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปี 1990) บริษัท แอดวาน อินโฟ เซอร์วิส จำกัด (จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปี 1991) บริษัท อินเทอร์เน็ตชั่นแนล บรอดเคตติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด (จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปี 1992) บริษัท ชินวัตร แซทเทลไลท์ จำกัด (จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ปี 1994) บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทั้ง 4 บริษัท ทำกำไรที่มีมูลค่าปีละหลายพัน

ล้านบาท อีกทั้งทำให้กลุ่มบริษัทมีทรัพย์สินนับแสนล้านบาท ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงยอดขาย กำไรสุทธิและทรัพย์สินของบริษัทในเครือชินวัตร บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น มีทรัพย์สินในปี 1990 2,167,635,000 บาท เพิ่มขึ้น 30,398,398,000 บาท ในปี 1994 บริษัท แอดวาน อินโฟ เซอร์วิส จำกัด ปี 1990 มีทรัพย์สิน 657,001,000 บาท เพิ่มขึ้น 15,527,092,000 บาท ในปี 1994 บริษัท อินเทอร์เน็ตชั่นแนล บรอดเคตติ้ง คอร์ปอเรชั่น จำกัด มีทรัพย์สิน 200,506,000 บาท ในปี 1990 เพิ่มขึ้น 3,459,653,000 บาท ในปี 1994 และบริษัท ชินวัตร แซทเทลไลท์ จำกัด มีมูลค่าทรัพย์สิน 250,878,000 บาท ในปี 1991 และได้เพิ่มเป็น 6,590,649,000 บาท ในปี 1994

ทั้งนี้ กลวิธีในการขยายกิจการโทรคมนาคมก็มาจากการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์นั่นเอง กล่าวคือ จากการศึกษาของดร.ณี ไพศาลพาณิชย์กุล มีการเอาเงินที่ระดมได้จากกลุ่มบริษัท ชินวัตร ไปขยายกิจการในบริษัทเครือข่าย อาทิ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟ เซอร์วิส จำกัด ได้ระดมเงินประมาณ 300 ล้านบาท เพื่อใช้ในการทำสัมปทานโครงการมือถือ เซลลูลาร์ 900 และเงินส่วนที่เหลือได้เอาไปลงทุนใน บริษัท ชินวัตร ดาต้าคอม จำกัด เพื่อทำสัมปทานบริการสื่อสารข้อมูล ดาต้าเนท และลงทุนตั้งบริษัท ชินวัตร เพจจิง จำกัด (แต่เดิมชื่อบริษัท ดิจิตอล เพจจิง เซอร์วิส จำกัด) เพื่อทำสัมปทานบริการวิทยุติดตามตัว “โฟนลิงค์”⁽²⁰⁾

นอกจากนั้น บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ได้นำหุ้นเพิ่มทุนที่เหลือจากการจัดสรรเมื่อครั้งเข้าตลาดหลักทรัพย์ ออกขายจำนวน 2.1

(18) รายงานเศรษฐกิจ บริษัทศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์ (พฤษภาคม 2540)

(19) ไพเราะ เลิศวิกรม. “ทุนสื่อสาร: การเคลื่อนทัพของเงินและอำนาจ”. ผู้จัดการรายเดือน 12:141 (มิถุนายน 2538) : 72.

(20) ดร.ณี ไพศาลพาณิชย์กุล. “ทักซิณ ชินวัตร วันนี้ใหญ่จริงหรือ?”. IT Management 3: 70 (มีนาคม 2536) : 62.

**ยอดขาย กำไรสุทธิ ทรัพย์สินของบริษัทในเครือชินวัตร
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (1990-1994)**

(พันบาท)

บริษัท		1990	1991	1992	1993	1994
บริษัท ชินวัตร	ยอดขาย	1,424,366	2,045,095	2,215,591	3,495,699	5,152,985
คอมพิวเตอร์ แอนด์						
คอมมิวนิเคชั่น จำกัด	กำไรสุทธิ	216,896	368,896	683,756	1,021,009	2,765,382
จดทะเบียนในตลาด						
หลักทรัพย์ ปี 1990	ทรัพย์สิน	2,167,635	3,726,635	4,323,032	5,587,086	30,398,398
บริษัท แอดวาน	ยอดขาย					
อินโฟ เซอร์วิส	กำไรสุทธิ	(23,337)	196,400	452,330	970,105	1,544,901
จดทะเบียนในตลาด						
หลักทรัพย์ ปี 1991	ทรัพย์สิน	657,001	2,610,453	4,152,324	4,098,428	15,527,092
บริษัท อินเตอร์	ยอดขาย					
เนชั่นแนล พรอดักต์ติ้ง						
คอร์ปอเรชั่น จำกัด	กำไรสุทธิ	(77,152)	9,890	71,881	147,666	149,232
จดทะเบียนในตลาด						
หลักทรัพย์ ปี 1992	ทรัพย์สิน	200,506	713,703	1,135,738	1,619,431	3,459,653
บริษัท ชินวัตร	ยอดขาย					
แซทเทลไลท์ จำกัด	กำไรสุทธิ	-	-	-	-	(156,532)
จดทะเบียนในตลาด						
หลักทรัพย์ ปี 1994	ทรัพย์สิน		250,878	3,019,227	6,237,909	6,590,649

ที่มา: Companies Handbooks 1995(1) The Stock Exchange of Thailand

ล้านหุ้น ระดมเงินปลดดอกเบีย้อีก 525 ล้านบาท และภายในปีเดียวกัน บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนจาก 400 ล้านบาทเป็น 1,000 ล้านบาท ชำระเต็มมูลค่าเพียง 693 ล้านบาท โดยเงินเหล่านี้ได้ถูกนำไปลงทุนจัดตั้งบริษัท ชินวัตร ไดเรคทอรี่ส์ จำกัด ซึ่งรับสัมปทานต่อจากบริษัท เอที แอนด์ ที ไดเรคทอรี่ส์ (ประเทศไทย) จำกัด และจัดตั้ง บริษัท ชินวัตร แซทเทลไลท์ จำกัด ซึ่งมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วแรกเริ่ม 250 ล้านบาทจากทุนที่แจ้งไว้ 1,000 ล้านบาท⁽²¹⁾

ดังนั้น กลไกทางด้านการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์จึงเป็นทั้งที่มาของมูลค่าทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการขยายกิจการเครือข่ายธุรกิจโทรคมนาคมด้วยเวลาอันรวดเร็วด้วย

ความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางธุรกิจ : จุดเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงในการเมืองไทย : ผลกระทบต่อนโยบายธุรกิจของ กลุ่มบริษัท ชินวัตร

คงต้องยอมรับความเป็นจริงว่า ธุรกิจโทรคมนาคมดำรงอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว พร้อมๆ กับการเข้ามาของคลื่นเทคโนโลยีจากตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างเป็นระลอก พร้อมกันนั้น คงต้องยอมรับความเป็นจริงอีกด้วยว่า ธุรกิจโทรคมนาคมโดยโครงสร้างของกฎหมายไทย รัฐและหน่วยงานของรัฐมีอำนาจผูกขาด (monopoly) เป็นของตน และได้อาศัยระบบสัมปทาน (Concessionaire) ให้กับเอกชนอีกต่อหนึ่ง แต่ทว่า เท่าที่ผ่านมาความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางธุรกิจโทรคมนาคมระหว่างรัฐกับภาคธุรกิจเอกชนและระหว่างภายในภาคธุรกิจเอกชนด้วยกันเองไม่รุนแรง จบจนกระทั่งช่วงรอยต่อปลายทศวรรษ 1980 ถึงต้นทศวรรษ 1990

ระยะเวลาดังกล่าว เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทยมีมากขึ้น โทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์มือถือ

ถือ ระบบติดตามตัวเพจเจอร์ เคเบิลใยแก้ว จนกระทั่งดาวเทียม อีกทั้งหน่วยงานราชการที่มีอำนาจในการให้สัมปทานแก่เอกชนมีหลายหน่วยงาน นั่นคือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) กรมไปรษณีย์โทรเลข และกระทรวงคมนาคม ช่วงระยะเวลาดังกล่าว มีบริษัทเอกชนที่เกิดขึ้นและร่ำรวยจากผลกำไรจากธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศไทยจำนวนมาก ทั้งในแง่ของการขายผลิตภัณฑ์และบริการต่อเนื่อง รวมไปถึงการนำบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในธุรกิจโทรคมนาคมขนาดใหญ่ เช่น ตลาดคอมพิวเตอร์ (รวมทั้งซอฟต์แวร์ด้วย) ขยายตัวในปี ค.ศ. 1990-1995 ถึง 3 เท่า โทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นจาก ปี ค.ศ. 1986 ถึง ปี ค.ศ. 1993 จำนวน 400,000 เครื่อง⁽²²⁾

ถึงกระนั้นก็ดี โครงการโทรศัพท์พื้นฐาน 3 ล้านเลขหมายที่คณะรัฐมนตรีในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อนุมัติให้ภาคเอกชนคือ บริษัท เทเลคอม เอเชีย จำกัด (Telecom Asia) บริษัทในกลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ได้รับสัมปทานซึ่งมีมูลค่าการลงทุนสูงถึง 120,000 ล้านบาท มีสัมปทาน 25 ปี⁽²³⁾ นับเป็นจุดเริ่มต้นครั้งที่รุนแรงที่สุดของความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจโทรคมนาคมในประเทศไทย

ตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา อันเป็นที่โครงการโทรศัพท์พื้นฐาน 3 ล้านเลขหมายได้รับอนุมัติให้เอกชนเข้าดำเนินการ บริษัทเอกชนรายอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มบริษัท ชินวัตร ซึ่งเป็นบริษัทที่ไม่ได้สัมปทานก็หันไปลงทุนในธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมอื่น คือ ลงทุนในโครงการโทรศัพท์มือถือเพจเจอร์ และดาวเทียม และจุดขัดแย้งที่บ้านปลายออกไป

(21) เรื่องเดียวกัน : 63.

(22) อากิรา ชูเออิโร. "กลุ่มชินวัตร : ธุรกิจโทรคมนาคมไทยกับกลุ่มทุนผูกขาดรูปแบบใหม่" *เศรษฐศาสตร์เอเชีย* (กุมภาพันธ์ 1995) : 25-26 (เอกสารภาษาญี่ปุ่นแปลโดยคุณสุภา ปัทมานันท์).

(23) ไพเราะ เลิศวิราม. "ทุนสื่อสาร : การเคลื่อนที่ของเงินและอำนาจ" *ผู้จัดการรายเดือน* (มิถุนายน 2538) : 85.

คือ การเคลื่อนไหวของกลุ่มชินวัตร ใน 2 ลักษณะกล่าวคือ

1. **กลุ่มชินวัตร** เป็นกลุ่มทุนโทรคมนาคมที่พัฒนาแตกต่างจากธุรกิจครอบครัวของชาวจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese) ในประเทศไทย ทั่วไป ธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่มชินวัตรแยกตัวออกจากการเติบโตจากธุรกิจครอบครัวที่ทำอุตสาหกรรมผ้าไหมและอิทธิพลทางการเมืองระดับท้องถิ่นของตระกูล ดร. ทักษิณ ชินวัตร ที่เชียงใหม่ แต่มาสู่ธุรกิจโทรคมนาคม อาศัยความรู้ทางคอมพิวเตอร์และหน่วยงานราชการ เช่น กรมตำรวจที่ตนเคยทำงานอยู่ อีกทั้งยังเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีการเกาะตัวทางธุรกิจที่แน่นและสูงมากคือ เน้นอยู่ที่ธุรกิจโทรคมนาคมเป็นหลักอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากประวัติการดำเนินงานของกลุ่มบริษัทชินวัตร (1982-1993)⁽²⁴⁾

ประวัติการดำเนินงานของกลุ่มบริษัทชินวัตร (1982-1993)

ธันวาคม 1982	ห้างหุ้นส่วน ICSI
มิถุนายน 1983	Shinawatra Computer Service & Investment
กุมภาพันธ์ 1984	Shinawatra Computer
มิถุนายน 1985	Pacific Telesis Engineering
กันยายน 1985	International Broadcasting
เมษายน 1986	Advanced Info Service
มีนาคม 1989	IBC ได้สัมปทานเคเบิลทีวี
มีนาคม 1990	Shinawatra Datacom
มิถุนายน 1990	Digital Paging Services
สิงหาคม 1990	บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) เข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นบริษัททางด้านโทรคมนาคมรายแรกที่เข้าตลาดฯ
กันยายน 1990	ADVANC เริ่มบริการ เซลลูลาร์ 900
เมษายน 1991	AT&T Directories (Thailand)

มิถุนายน 1991	Fonepoint (Thailand)
พฤศจิกายน 1991	Shinawatra Satellite Co.,Ltd.
มกราคม 1992	ร่วมประมูลโทรศัพท์ภูมิภาค 1 ล้านเลขหมาย แพ็กกลุ่ม Loxley
กันยายน 1992	Shinawatra Datacom
กุมภาพันธ์ 1993	รับสัมปทานงานทีวีที่เขมร
.....	

อาทิตรา ชูเออีโร. "กลุ่มชินวัตร : ธุรกิจโทรคมนาคมไทยกับกลุ่มทุนผูกขาดรูปแบบใหม่" *เศรษฐศาสตร์เอเชีย* (กุมภาพันธ์ 1995) : 53 (เอกสารภาษาญี่ปุ่นแปลโดยคุณสุภา ปัทมานันท์).

ลักษณะพัฒนาการทางธุรกิจของกลุ่มชินวัตรที่มีการเกาะตัวกันแน่นเพียงธุรกิจโทรคมนาคมแต่เพียงอย่างเดียว เช่นนี้ย่อมทำให้การดำเนินการทางธุรกิจตกอยู่ภายใต้ภาวะการแข่งขันและการปิดล้อมทางธุรกิจได้ง่ายและตลอดเวลา ซึ่งเพราะไม่ได้มีการกระจายธุรกิจอื่นๆ เพื่อเป็นทางออกทางธุรกิจหลักของตน เหตุผลในข้อที่ 1 นี้ส่งผลมาสู่การเคลื่อนไหวของกลุ่มชินวัตรในข้อที่ 2 ด้วย

2. คือการตัดสินใจลงสู่สนามการเมืองของเจ้าของกลุ่มบริษัทชินวัตร คือ ดร. ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงเดือนธันวาคม 1994 ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ในโควตาพรรคพลังธรรม⁽²⁵⁾ พร้อมๆ กับการดึงเอา ดร. วิจิต สุธงษะชัย อดีตกรรมการผู้จัดการธนาคารกรุงเทพ มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ซึ่งดูแลธุรกิจโทรคมนาคมโดยตรงอีกด้วย ซึ่งขณะนั้นโครงการโทรศัพท์พื้นฐาน 1.1 ล้านเลขหมายอันใหม่กำลังอยู่ในช่วงของการพิจารณาในคณะรัฐมนตรี⁽²⁶⁾

(24) อาทิตรา ชูเออีโร. กลุ่มชินวัตร : ธุรกิจโทรคมนาคมไทยกับกลุ่มทุนผูกขาดรูปแบบใหม่ : 52.

(25) *Far Eastern Economic Review Asia Year Book 1996*, : 217.

(26) ชูทอง ลอเสรีวานิช. "ประเด็นโทรศัพท์ 1.1 ล้านเลขหมาย" *ผู้จัดการรายวัน* (25 พฤศจิกายน 2538) : 19.

รายชื่อคณะกรรมการบริษัท หนองงูเห่า จำกัด		
ชื่อ	ตำแหน่ง	ตำแหน่งในอดีต
1. พล.อ.อ. ประชุม ฉายศิริ	ประธานคณะกรรมการ	อดีตรองผู้บัญชาการทหารอากาศ
2. นายองอาจว โพธิ์สุนทร	กรรมการ	รองปลัดกระทรวงคมนาคม
3. นายพิชัย พิชมงคล	กรรมการ	ที่ปรึกษากฎหมาย
4. นายสงสวัสดิ์ ดวงรัตน์	กรรมการ	รองอธิบดีกรมทางหลวง
5. นายปรีดี เทตระกุล	กรรมการ/ผู้จัดการ	ผู้ช่วยผู้ว่าการการสื่อสารแห่งประเทศไทย
6. นางโสภา โรจน์นครินทร์	กรรมการ	รองผู้ว่าการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย
7. ผู้แทนกระทรวงคมนาคม		
8. ผู้แทนกระทรวงการคลัง		
9. ผู้แทนสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ		
10. ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย		
11. ผู้ทรงคุณวุฒิ	หมายเหตุ: รายชื่อคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนหน่วยราชการรอการสรุปอีกครั้ง ที่มา: ผู้จัดการรายวัน (17 มกราคม 2539) : 1.	

มีหน้าซ้ำ การกระโจนเข้าสู่สนามการเมืองของ ดร. ทักษิณ ชินวัตร ยังไม่หยุดแค่นั้น ดร. ทักษิณ ชินวัตร ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังธรรม ขณะการเลือกตั้งเขต 2 กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 1995 ร่วมจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่นำโดยนายบรรหาร ศิลปอาชาในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม กลับเกิดปฏิกิริยาย้อนกลับอย่างรุนแรง และเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ทำให้กลุ่มทุนโทรคมนาคม เฉกเช่น กลุ่มบริษัทชินวัตรเปลี่ยนย้ายการลงทุนจากภาค ธุรกิจโทรคมนาคมสู่ธุรกิจใหม่คือ โครงการระบบขนส่งมวลชนในกรุงเทพฯ และการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งนั้น เกิดขึ้นเนื่องจากภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ภายใต้การนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา แล้วหลายโครงการ พรรคพลังธรรมรวมทั้งตัว ดร. ทักษิณ ชินวัตร เองไม่มีตำแหน่งทางการเมืองที่ควบคุมงานอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจโทรคมนาคมโดยตรงเลย

ในทางตรงกันข้าม พรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลอีกพรรคหนึ่งแต่ได้คุมงานทางด้านธุรกิจโทรคมนาคมทั้งหมด รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานทางราชการและมีโครงการทางด้านธุรกิจโทรคมนาคมเกิดขึ้นภายใต้การบริหารงานของพรรคความหวังใหม่อีกด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาล รัฐมนตรี

ของพรรคความหวังใหม่ได้เข้าไปดูแลหน่วยงานสำคัญทางด้านธุรกิจโทรคมนาคม คือ นายวัน มูหะมัดนอร์ มะทา ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายสมบัติ อุทัยสาธ อดีตรองปลัดกระทรวงคมนาคมลาออกจากราชการมาดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ดูแลรัฐวิสาหกิจสำคัญคือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทย⁽²⁷⁾ เดือนสิงหาคมหรือภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลไม่ถึง 1 เดือน มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการชุดใหม่ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยซึ่งมีความสัมพันธ์กับพรรคความหวังใหม่ อันได้แก่ พลเอกศิริพันธ์ ธูปกล้า ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ นายไพศาล พิชมงคล ที่ปรึกษากฎหมายของพรรคความหวังใหม่และกรรมการสำนักงานกฎหมายธรรมนิติ ดำรงตำแหน่งกรรมการ⁽²⁸⁾ เดือนมกราคม 1996 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัท หนองงูเห่า จำกัด เพื่อพิจารณาโครงการท่าอากาศยานนานาชาติแห่งที่ 2 ซึ่งก็มีบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพรรคความหวังใหม่อีกดังตารางข้างบนนี้

(27) Ukrist Pathmanand. "Suddenly, a man of few words", *Bangkok Post Sunday Perspective* (27 August 1995) : 23.

(28) Ibid.

นอกจากการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับสูงของรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคมโดยตรงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ในเดือนกรกฎาคม 1995 แล้ว ปรากฏว่า มีโครงการธุรกิจโทรคมนาคมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากแรงผลักดันของพรรคความหวังใหม่และกระหนาบโดยตรงต่อกลุ่มทุนโทรคมนาคมในส่วนของกลุ่มบริษัทชินวัตร เช่น ข้อเสนอให้ลดค่าบริการโทรศัพท์มือถือของนายแก้ว บัวสุวรรณ ส.ส. จังหวัดเพชรบูรณ์ พรรคความหวังใหม่ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการธิการคมนาคมของสภาผู้แทนราษฎร กรณีนายสมบัติ อุทัยสาธิต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม iva คำของพรรคความหวังใหม่ได้ยื่นข้อเสนอให้บริษัทโทรศัพท์มือถือ บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส ซึ่งอยู่ในเครือของกลุ่มบริษัท ชินวัตร และบริษัท โทเทิล แอ็คเซส คอมมูนิเคชั่น ในเครือกลุ่มบริษัทยูคอมของตระกูลเบญจรงค์กุล จัดการยกระดับคุณภาพมือถือเดิม มิฉะนั้นจะให้โอกาสกับระบบโทรศัพท์ที่เรียกว่า พี เอช เอส หรือ Personal Handy System ซึ่งเป็นระบบที่ใช้โทรศัพท์ในบ้านชนิดไร้สายและใช้หมายเลขเดิมโดยไม่ต้องขอใหม่ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการตีความว่าระบบดังกล่าวเป็นบริการเสริมโทรศัพท์ตามบ้านที่บริษัท เทเลคอม เอเชีย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์มีสัมปทานอยู่เดิมหรือไม่ และจะผิดสัญญาสัมปทานของบริษัทมือถือทั้งสองหรือไม่⁽²⁹⁾

นั่นหมายความว่า โครงการใหม่ทางด้านธุรกิจโทรคมนาคมภายใต้แรงผลักดันของพรรคความหวังใหม่ โดยเฉพาะหัวหน้าพรรค คือพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ส่งผลกระทบกระเทือนต่อกลุ่มทุนโทรคมนาคมในฝ่ายชินวัตรมากที่สุดคือ โครงการดาวเทียมทหาร ที่มีชื่อว่า "Star of Siam" โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้แนวความคิดในการพัฒนากองทัพด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่โดยผ่านระบบดาวเทียม เพจเจอร์ และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตของ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ⁽³⁰⁾ ในฐานะ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมด้วยมูลค่าโครงการ 26,000 ล้านบาท⁽³¹⁾ โครงการย่อมกระทบกระเทือนผลประโยชน์จากการได้รับสัมปทานดาวเทียมไทยคม 1, 2 และ 3 ของกลุ่มชินวัตรโดยตรง

ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพและการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน: ธุรกิจใหม่

รัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐบาลผสม 7 พรรคและก่อตั้งขึ้นมา ท่ามกลางคำวิพากษ์วิจารณ์มากมาย เช่น เป็นคณะรัฐบาลที่ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งในการบริหาร อีกทั้งมีปัญหาทางด้านชื่อเสียงและภาพพจน์ของประเทศ⁽³²⁾ คือ เป็นรัฐบาลที่มีรัฐมนตรีที่มีชื่อกล่าวหาว่าพัวพันกับการใช้เงินชื่อเสียง มีนักการเมืองอาวุโสในพรรคร่วมรัฐบาลหลายคนที่ถูกชื่อกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพันในการค้ายาเสพติด แต่ไม่มีใครเคยตั้งข้อสังเกตว่า ปัญหาการแข่งขันทางธุรกิจโทรคมนาคมตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 การกระโดดเข้าสู่สนามการเมืองของประธานกลุ่มบริษัทชินวัตร ในฐานะ ส.ส. เขต 2 กรุงเทพมหานคร หัวหน้าพรรคพลังธรรมและการควบคุมหน่วยงานราชการผู้ให้สัมปทานธุรกิจโทรคมนาคม คือ กระทรวงคมนาคม องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

(29) "ทักษิณ ชินวัตร ผู้จาริกแสวงศักดิ์ศรี..." มติชนสุดสัปดาห์ (19 มีนาคม 2539) : 10-11.

(30) "Military under Chavalit will get high technology", *The Nation* (28 December 1995) : A1.

(31) เจ้าของโครงการ คือ กองบัญชาการทหารสูงสุด มูลค่าโครงการ 26,000 ล้านบาท ทรานสปอร์เตอร์ 4 เอ็กซ์ แบนด์ และ 3 เคยูแบนด์ รูปแบบ UK MOD skynet จำนวนดาวเทียม 2 ดวง ผู้ทำการส่งดาวเทียม คือ American Delta ผู้สร้าง คือ British Aerospace และ Matra Marconi Space ระยะเวลาการส่งดาวเทียม 4 ปีภายหลังจากได้รับอนุมัติ ประสิทธิภาพ เอ็กซ์แบนด์ใช้สำหรับการสื่อสารสนทนาโต้ตอบ ข้อมูล เคยูแบนด์ใช้สำหรับการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ วิดีโอ และวีแชท ข้อมูลจากสำนักงานกองบัญชาการทหารสูงสุด อ้างจาก "Defence Ministry unveils satellite deal" *The Nation* (3 January 1996).

(32) Clark D. Neher. "Thailand's Politics as usual", *Current History* (December 1995) : 437.

ประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทย ตลอดจนการพยายามอนุมัติโครงการใหม่ๆ ที่เพิ่มการแข่งขันทางธุรกิจโทรคมนาคมให้มากขึ้นจากพรรคความหวังใหม่ มีผลทำให้กลุ่มทุนโทรคมนาคมค่ายชินวัตรเริ่มการลงทุนใหม่เป็นครั้งแรก

ระยะเวลาจากเดือนกรกฎาคม 1995 ถึง กุมภาพันธ์ 1996 ภายใต้การดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะการแก้ไขปัญหารถจราจรในกรุงเทพมหานครทั้งหมดของพรรคพลังธรรมที่นำโดย ดร. ทักษิณ ชินวัตร มีโครงการระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ ทั้งเก่าและใหม่ 4 โครงการ คือ โครงการเก่าของบริษัทระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ของบริษัทในเครือธนาฯ มูลค่า 28,111 ล้านบาท⁽³³⁾ นอกนั้นเป็นโครงการใหม่ได้แก่ โครงการก่อสร้างทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร มูลค่า 18,000 ล้านบาท⁽³⁴⁾ โครงการทางด่วนแจ้งวัฒนะ-บางพูน-บางไทร มูลค่า 23,000 ล้านบาท⁽³⁵⁾ และโครงการรถไฟฟ้าเดี่ยวหรือ Mono-rail ที่ยังไม่ทราบมูลค่าแต่อยู่ในขั้นตอนการศึกษาความเป็นไปได้⁽³⁶⁾ รวมมูลค่าเบ็ดเสร็จแล้ว 69,111 ล้านบาท

ทั้งนี้ โครงการใหม่ คือ โครงการก่อสร้างทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร มูลค่า 18,000 ล้านบาท และโครงการทางด่วนแจ้งวัฒนะ-บางพูน-บางไทร มูลค่า 23,000 ล้านบาท เป็น 2 โครงการที่ช่วยทำให้มองเห็นการริเริ่มใหม่ทางธุรกิจของกลุ่มทุนโทรคมนาคม ภายใต้การดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ควบคุมดูแลโครงการระบบขนส่งมวลชนอันใหม่ กล่าวคือ ภายหลังจากจัดตั้งรัฐบาลได้ไม่นาน วันที่ 9 กันยายน 1995 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการและอนุมัติให้การทางพิเศษแห่งประเทศไทยรัฐวิสาหกิจในสังกัดการดูแลของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยของพรรคพลังธรรม ดำเนินโครงการทางด่วนสายแจ้งวัฒนะ-บางพูน-บางไทร โดยให้เอกชนเข้าร่วมดำเนินการโครงการ โดยให้ได้ข้อยุติภายใน 3 เดือน หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ให้การ

ทางพิเศษแห่งประเทศไทยใช้วิธีจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ (Turn key) แทน เพื่อให้การก่อสร้างช่วงแจ้งวัฒนะ-บางพูน-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) เสร็จทันการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ในปี ค.ศ. 1998

แต่ปรากฏว่า มีข้อเท็จจริงบางประการที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1987 หรือในช่วงสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ได้เคยทำข้อตกลงกับเอกชนที่เข้ามาประกวดราคาข้อเสนอขอรับสัมปทานโครงการทางด่วนขั้นที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งต่อมาในภายหลังคือ บริษัททางด่วนกรุงเทพ จำกัด หรือ บีอีซีแอล ว่า “บริษัท บีอีซีแอล” จะได้รับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา ก่อนในกรณีที่จะมีการก่อสร้างหรือดำเนินการส่วนต่อขยายเขต ทั้งนี้ หากเงื่อนไขในการดำเนินการดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่การทางพิเศษแห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่าผู้เสนอรายอื่น

ทั้งนี้ ทางคณะรัฐมนตรีได้มีการพิจารณาข้อพิจารณาของสำนักงานอัยการสูงสุดด้วย ซึ่งปรากฏว่าสำนักงานอัยการสูงสุดมีความเห็นว่า ให้มีการเปิดประมูลทั่วไป ดังข้อความข้างล่างนี้

“...ในการคัดเลือกผู้ลงทุนดำเนินโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 นั้น ในประกาศประกวดข้อเสนอขอลงทุนในโครงการได้ระบุในข้อ 2.13 ว่า “ผู้ได้รับสัมปทานจะได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้มีสิทธิในการรับสัมปทานระบบทางด่วนของการทางพิเศษฯ ช่วงต่อจากระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ก่อนผู้อื่น” ซึ่งกลุ่มบริษัทบางกอก เอ็กซ์

(33) เอกสารเผยแพร่โครงการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ และ “11 อภิปรายการทบทวนเส้นทาง” ฐานเศรษฐกิจฉบับพิเศษ ก้าวสู่ปีที่ 4 (2536).

(34) ผู้จัดการรายวัน (26 มกราคม 2539) : 2.

(35) Vissuta Pothong. “Another triumph for Thai-style contract bidding” *Asia Times* (22 March 1996) : 1. Vassana Khompeera. “ITD fails terms on Expressway” *The Nation* (29 March 1996) : B2.

(36) ผู้จัดการรายวัน (27 กุมภาพันธ์ 2539) หน้า 1 และ 4.

เพรสเวย์ คอนซอเตียม ได้ยื่นข้อเสนอภายใต้หลักการข้อนี้ และคณะกรรมการได้มีมติเห็นชอบในหลักการนี้แล้ว ต่อมาในชั้นแจกจ่ายร่างสัญญาทางพิเศษฯ ได้ปรับปรุงเงื่อนไขในการเข้าดำเนินการดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่การทางพิเศษฯ ว่า “หากเงื่อนไขในการเข้าดำเนินการดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่การทางพิเศษฯ ไม่น้อยกว่าผู้เสนอรายอื่น” แต่ก็ยังคงหลักการรับทราบสิทธิของบริษัททางด่วนกรุงเทพ จำกัด ที่ จะได้รับการพิจารณา ก่อนเมื่อมีการก่อสร้าง ส่วนต่อขยายของระบบทางด่วนขั้นที่ 2 แต่ต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อเสนอของผู้เสนอรายอื่นด้วย โดยมีได้ให้สิทธิแก่บริษัททางด่วนกรุงเทพ จำกัด แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ต่อมา การทางพิเศษฯ กับบริษัททางด่วนกรุงเทพ จำกัด จะได้เจรจายุติปัญหาข้อพิพาทเรื่องการเปิดใช้ทางด่วน โดยตกลงว่า คู่สัญญาจะเจรจาเพื่อดำเนินการก่อสร้างส่วนต่อขยายของระบบทางด่วนขั้นที่ 2 (ส่วนซี) ไปถึง รังสิต-บางไทร-บางปะอิน ข้อตกลงดังกล่าวก็ยังคงหลักการตามสัญญา (ที่ว่า “บีอีซีแอล” จะได้รับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา ก่อนในกรณีที่จะมีการก่อสร้างหรือดำเนินการส่วนต่อขยายทั้งนี้ หากเงื่อนไขในการเข้าดำเนินการดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่การทางพิเศษฯ ไม่น้อยกว่าผู้เสนอรายอื่น)...”

ดังนั้น การทางพิเศษฯ ย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินการใดๆ ให้มีการเปรียบเทียบว่า ข้อเสนอของบริษัททางด่วนกรุงเทพ จำกัด หรือ บีอีซีแอล ให้ประโยชน์แก่การทางพิเศษฯ ไม่น้อยกว่าผู้เสนอรายอื่น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสำนักอัยการสูงสุดจะเสนอความเห็นให้มีการเปิดประมูลดังอธิบายไว้ข้างต้นแล้ว การประชุม

คณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ก็ใช้การประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ซึ่งประชุมเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 1995 และมีมติรับทราบผลการดำเนินการของคณะกรรมการพิจารณาเอกชนร่วมงานหรือดำเนินโครงการทางด่วนสายแจ้งวัฒนะ-บางพูน-บางไทร และเห็นชอบตามที่กระทรวงมหาดไทยอันหมายถึง รัฐมนตรีสายพรรคพลังธรรมที่เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกเอกชนฯ **รับไปพิจารณาไม่เห็นควรใช้วิธีการคัดเลือกโดยวิธีประมูล**

ทั้งนี้ การพิจารณาของคณะกรรมการโดยการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ โดยการเสนอของรัฐมนตรีในสังกัดพรรคพลังธรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์โดยตรงของกลุ่มทุนโทรคมนาคมฝ่ายกลุ่มบริษัทชินวัตร เพราะจากการศึกษาของคํ่าประกอบผู้ถือหุ้นบริษัททางด่วนกรุงเทพ (มหาชน)⁽³⁷⁾ ปรากฏว่า บริษัทฯ มีผู้ถือหุ้นในกลุ่มชินวัตรอยู่ถึง 3 ราย คือ นางพจมาน ชินวัตร 8,382,520 หุ้น ดร. ทักษิณ ชินวัตร 2,000,000 หุ้น บริษัท เอสซี แอสเสท จำกัด 28,939,260 หุ้น รวม 39,321,780 หุ้น หรือมูลค่า 393,217,800 บาท⁽³⁸⁾ ซึ่งเป็นการลงทุนของกลุ่มธุรกิจในเครือชินวัตรก่อนการเข้าร่วมรัฐบาล ครั้นเมื่อเข้าร่วมรัฐบาลแล้วในฐานะนักการเมืองที่คุมงานก่อสร้างโครงการขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก็ได้ผลักดันโครงการทางด่วนสายแจ้งวัฒนะ-บางพูน-บางไทร ซึ่งบริษัท บีอีซีแอล ซึ่งกลุ่มของตนมีหุ้นอยู่ด้วย จะเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างต่อไป

พร้อมกันนั้น ในเวลาใกล้เคียงกัน คือ วันที่ 22 มกราคม 1996 ก็ได้มีการนำโครงการทางด่วนสายดาว

(37) แฟ้มเอกสาร บริษัท ทางด่วนกรุงเทพ (มหาชน) บมจ. 479 กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ บริษัทมีทุนจดทะเบียน 8,000,000,000 บาท เป็นบริษัทมหาชนเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2537

(38) แฟ้มเอกสาร บริษัท เอสซี แอสเสท (SC Asset Co.,Ltd.) กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ บริษัทมีผู้ถือหุ้น 30,000,000 หุ้น มีนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ที่ปรึกษา ดร. ทักษิณ ชินวัตร ถือหุ้นใหญ่ คือ 20,000,000 หุ้น มูลค่า 200 ล้านบาท

คณะอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร มูลค่า 18,000 ล้านบาท เข้าสู่การเพิ่มเติมในการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ซึ่งย้ายไปประชุม ณ ธนาคารแห่งประเทศไทยอีก ซึ่งโครงการดังกล่าวก็ได้รับการอนุมัติอีกเช่นเคย โดยผู้เสนอโครงการ คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะนายกรัฐมนตรี โดยให้เหตุผลว่า หากไม่ผลักดันโครงการดังกล่าวทางพรรคพลังธรรมจะถอนตัวออกจากรัฐบาล⁽³⁹⁾

บทบาทภาครัฐบาล:

จากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

สู่การแปรรูปรัฐวิสาหกิจโครงสร้างพื้นฐาน (Privatization Infrastructure)

การแก้ปัญหาความยืดหยุ่นตัวน้อยของธุรกิจโทรคมนาคมที่พัฒนามาในลักษณะกระจุกตัวอยู่เฉพาะธุรกิจโทรคมนาคม และได้รับแรงบีบจากกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมอื่น ด้วยการก้าวเข้าสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง โดยการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองของประธานกลุ่มชินวัตร แต่ยิ่งถูกแรงกดดันเพิ่มขึ้นจากธุรกิจโทรคมนาคมกลุ่มอื่น พร้อมๆ กับมีการริเริ่มดำเนินธุรกิจ ในภาคธุรกิจใหม่ คือ ธุรกิจระบบโครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชนทั้งที่เป็นของเก่าและริเริ่มใหม่เหล่านี้ ประเด็นที่ควรตั้งคำถามต่อไปก็คือว่า เหตุใดกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมที่ไม่มีความชำนาญอยู่เลยในภาคธุรกิจระบบโครงสร้างพื้นฐาน จึงตัดสินใจริเริ่มในการลงทุนสิ่งใหม่ นี้ ภาครัฐบาล พรรคการเมือง รัฐสภา นักการเมือง มีบทบาทหรือมีส่วนอย่างไรหรือไม่ในการผลักดันทิศทางการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว

ในความเป็นจริง การลงทุนในภาคธุรกิจระบบโครงสร้างพื้นฐานเกิดขึ้นภายใต้พัฒนาการของกระแสการเปลี่ยนแปลง 2 กระแสใหญ่ คือ 1. เป็นการลงทุนตามกระแสหลักของโลก ของภูมิภาค และของประเทศไทย ภายใต้แนวความคิดเกี่ยวกับแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือ

Privatization ของภาครัฐบาลทั่วโลก และ 2. เป็นไปตามพัฒนาการของเศรษฐกิจการเมืองไทยในช่วงยุคหลังเปรม (Post-Prem Era 1987-)

กระแสการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในบริบทโลก

ในระดับโลก ธนาคารโลก⁽⁴⁰⁾ ได้ทำรายงานสรุปให้เห็นแล้วว่า เดิมทีนั้นประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายได้ก่อตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นมาด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อสร้างความสมดุลหรือแทนที่ภาคเอกชนที่อ่อนแอ หรือเพื่อสร้างอัตราการลงทุนที่สูงขึ้นและดึงเอาเงินทุนที่เพิ่มขึ้นมาใช้ในการลงทุนภายในประเทศหรือเพื่อโอนย้ายเทคโนโลยีไปสู่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ หรือเพื่อเพิ่มการจ้างงานหรือเพื่อให้การผลิตสินค้ามีราคาถูกลง และแม้ว่ารัฐวิสาหกิจจำนวนมากจะมีผลิตผลและทำกำไร แต่รัฐวิสาหกิจจำนวนมากก็ด้อยประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจ มีการสูญเสียทางการเงินมาก

จนในที่สุด รัฐวิสาหกิจก็ได้สร้างแรงกดดันต่องบประมาณแผ่นดิน ธนาคารโลกรายงานว่า ในอาร์เจนตินา และโปแลนด์ รัฐวิสาหกิจได้สูญเสียอัตราส่วน GDP มากถึงร้อยละ 9 ช่วงตลอดทศวรรษ 1980 ปรากฏว่าเกือบครึ่งหนึ่งของรัฐวิสาหกิจในประเทศทานซาเนีย จำนวน 350 แห่ง ดำเนินการในลักษณะขาดทุน ในจีน ในปี ค.ศ. 1996 เกือบร้อยละ 30 ของรัฐวิสาหกิจบริหารงานเสียหาย

บทเรียนของความเสียหายของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ จึงกลายเป็นกระแสใหญ่ในระดับโลกที่มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กล่าวคือ ตั้งแต่ปี 1980 ได้มีรัฐวิสาหกิจจำนวนมากกว่า 2,000 แห่งในประเทศกำลังพัฒนาได้ถูกแปรรูป และมีรัฐวิสาหกิจมากกว่า 6,800 แห่งทั่วโลกที่แปรรูปรัฐวิสาหกิจ⁽⁴¹⁾

(39) ผู้จัดการรายวัน (26 มกราคม 2539) : 2.

(40) Sunita Kikeri, John Nellis, Mary Shirley. *Privatization: The Lessons of Experience* (A World Bank Publication, 1992) : 2-3.

(41) Ibid., : 1.

บทเรียนอันนี้ ธนาคารโลกเป็นองค์กรระหว่างประเทศอันใหญ่ที่สนับสนุนกิจกรรมแปรรูปรัฐวิสาหกิจในหลายๆ ลักษณะ ทั้งในรูปของการดำเนินงานผ่านทางระบบธนาคารมากกว่า 180 แห่ง ด้วยหน่วยงานที่ปรึกษา 50 หน่วยงานและด้วยการดำเนินการลงทุนโดยผ่าน International Finance Corporation (IFC) และอีก 3 หน่วยงานของ The Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA)⁽⁴²⁾ ได้สนับสนุนการจัดตั้งเงินกองทุนเพื่อประเทศที่กำลังพัฒนาขึ้นหลายกองทุนที่มีชื่อเสียงมาก คือ Emerging Markets Growth Fund ซึ่งในปัจจุบันกองทุนนี้ได้มีส่วนช่วยเกื้อกูลต่อการลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาอย่างมาก⁽⁴³⁾

กระแสการแปรรูปรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นกระแสใหญ่ในระดับโลกได้แพร่กระจายไปทั่วโลกและการตอบรับจากประเทศต่างๆ ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน อาทิ ในยุโรปตะวันออกแรงจูงใจพื้นฐานมาจากอุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบายที่จะปรับเปลี่ยนมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด (Market Economy) สำหรับกลุ่มละตินอเมริกา อาจจะมองเห็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจว่า เป็นวิธีการที่จะหลุดพ้นจากภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจและสภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง นอกจากนี้ ก็อาจต้องการลดภาระหนี้ต่างประเทศที่มีอยู่อย่างมากมาย ส่วนญี่ปุ่นและประเทศในเอเชียตะวันออกเกิดขึ้นจากความวิตกกังวลเรื่องการปรับปรุงประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจเป็นสำคัญ แต่ในสหราชอาณาจักรนั้น ได้ดำเนินนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อให้สถานภาพทางการคลังมีความเข้มแข็งมากขึ้นและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้สูงขึ้น⁽⁴⁴⁾

สำหรับกลุ่มประเทศในอาเซียนและประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และประเทศไทยนั้น การผลักดันนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็มีเหตุผลสำคัญมาจากความต้องการลดภาระหนี้สินของรัฐที่เกิดจากการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้สูงขึ้น และที่สำคัญ

มากโดยเฉพาะกับประเทศไทย ยังเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ก็เพื่อให้โครงการต่างๆ ดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น อันจะอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม⁽⁴⁵⁾

ตรงจุดนี้เอง กลุ่มบริษัทชินวัตรมีประสบการณ์และก็ได้รับผลพวงของนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจอันเป็นกระแสใหญ่อยู่ในเวลานั้น โดยที่รัฐบาลไทย หน่วยงานราชการไทยก็ได้ยอมรับแนวความคิด Privatization มาตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 แล้ว คือ ได้รับสัมปทานทางด้านโทรคมนาคมเป็นรายแรกของประเทศไทย ถึงกระนั้นก็ดี ในช่วงทศวรรษ 1990 การแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้ขยายตัวออกสู่ภาคระบบโครงสร้างพื้นฐาน (privatization infrastructure) ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนย้ายการประกอบการของกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคม เฉกเช่นกลุ่มบริษัทชินวัตรด้วย

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในบริบทของสังคมไทย : พัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองไทยในช่วงยุคหลังเปรม (1987-)

ในแง่ของภาพกว้าง การเปลี่ยนย้ายการลงทุนจากกลุ่มธุรกิจโทรคมนาคมมาสู่ธุรกิจใหม่ทางด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในระบบขนส่งมวลชนของกลุ่มบริษัทชินวัตร เกิดขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงในกระแสใหญ่ของเศรษฐกิจการเมืองไทยในยุคหลัง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (Post-Prem Era) คือตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา ซึ่งมีผลต่อนักการเมืองรุ่นเก่าทั้งที่เป็นฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลในปัจจุบัน (รัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา)

(42) Ibid., : 1.

(43) *Privatization: The Lesson of Experience-Public Enterprises Reform* (The World Bank, Washington D.C., 1991).

(44) อังคณา สาธานนท์, ชัยยศ จิรพฤกษ์ภิญโญ, เรียบเรียง *Privatization: The Lesson of Experience-Public Enterprises Reform* (The World Bank, Washington D.C., 1991) : 3-4.

(45) เพิ่งอ้าง. : 4.

ข้าราชการทหารและพลเรือน กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ไปจนถึงเล็ก ทั้งเก่าและใหม่ คนชั้นกลาง ลูกจ้างภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป และรวมไปถึงกลุ่มบริษัทชินวัตรด้วย กล่าวคือ ทุกคนล้วนได้รับอานิพลาจาก

1. ภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรือง⁽⁴⁶⁾ ปี 1987 เป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของเศรษฐกิจไทย กล่าวคือ ประเทศไทยได้รอดพ้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่แผ่กว้างไปในระดับภูมิภาค ในช่วงปี 1984-1996 และนโยบายการเงินการคลังแบบอนุรักษ์นิยมได้ช่วยรักษาเงินตราของประเทศ หนี้ต่างประเทศก็ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ และงบประมาณได้เปลี่ยนเป็นได้ดุลย์ในปีงบประมาณ 1987-1988

นอกจากถึงยุคสิ้นสุดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแล้ว การเพิ่มขึ้นของค่าเงินเยนพร้อมๆ กับมีผลต่อค่าของเงินวอนเกาหลีใต้และดอลลาร์ไต้หวัน ทำให้เกิดการไหลออกของอุตสาหกรรมของประเทศเหล่านั้น สู่อเมริกาที่มีต้นทุนต่ำกว่า ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1987-1990 ประเทศไทยเป็นดินแดนที่เป็นที่นิยมที่สุดในการเป็นที่ตั้งของการย้ายฐานการผลิตจากประเทศเหล่านั้น การไหลพุ่งของเงินในช่วงนี้ทำให้ประเทศไทยอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินอย่างมาก ระหว่างปี 1987-1990 ทรัพย์สิน (Asset) เช่น ที่ดินและหุ้น มีมูลค่าพุ่งสูงขึ้น บางครั้งเพิ่มเป็น 10 และ 20 เท่า เงินใหม่ (New Money) นี้ทำให้คนไทยจำนวนมากรวยขึ้นและกระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นต่อไป

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ขณะนั้นจากยุคของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มาสู่ยุค พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งในอีก 24 เดือนต่อมา ตลาดหุ้นและที่ดินได้ขยายตัวอย่างมากต่อไป ภายใต้นโยบายปล่อยระบบเศรษฐกิจให้เสรี ให้ทุกๆ คนมีโอกาสเพิ่มทุนผลประโยชน์ขึ้นมา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนี้ ยังได้สร้างทั้งความต้องการและโอกาสให้กับระบบราชการที่จะริเริ่มทำในนโยบายสำคัญระยะยาวคือ

ก. การพัฒนาตลาดทุนภายในประเทศ คือ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะช่วยดำรงระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงนี้ให้เจริญเติบโตต่อไป และควรเตรียมวางรากฐานสำหรับ ข.

ข. ซึ่งเป็นการริเริ่มและยุ่งยากกว่า คือ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) รัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นผู้ได้รับเงินลงทุนมากที่สุดจากรายจ่ายภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ซึ่งถูกมองว่าโตขึ้นอย่างไม่มีประสิทธิภาพนั้นไม่สามารถตอบสนองความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้

2. การริเริ่มเกิดขึ้นมาใหม่ของทั้งตลาดหลักทรัพย์และนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กลายเป็นจุดที่สำคัญสำหรับการมีอำนาจมากขึ้นของอำนาจเงินของตัวละครทางการเมือง (political players) ในช่วงนี้

กล่าวคือ ในอดีตรัฐวิสาหกิจเคยเป็นที่มาของรายได้ของผู้นำทางการเมืองและผู้สนับสนุนทางการเงินของพวกเขา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ไม่ดีและการคอร์รัปชัน ส่วนตลาดหลักทรัพย์เป็นอีกด้านหนึ่งคือเป็นตัวแทนของแหล่งเงินใหม่ (New Money Source) ที่กำลังแข่งขันขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทย และเปิดให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกคน

3. กลุ่มบริษัท ชินวัตร ก็เหมือนกับนักการเมืองรุ่นเก่าทั้งที่เป็นฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลในปัจจุบัน ข้าราชการทหารและพลเรือน กลุ่มธุรกิจเอกชน คนชั้นกลาง และประชาชนทั่วไป ที่ได้รับผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองไทยยุคหลังเปรม คือ มีศูนย์กลางแห่งอำนาจใหม่ทางการเงินและการเมืองอยู่ที่ตลาดหลักทรัพย์ และนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้วย

โดยทั่วไป คนจำนวนมากร่ำรวยขึ้นจากเงินที่ได้จากตลาดหลักทรัพย์ แต่กลุ่มบริษัทชินวัตร มีฐานะ

(46) Paul Handley "Thai politics, 1987-95: New Money or More The Same?" originally a paper for Thailand workshop at Asian Research Center, Murdoch University, 6-7 October 1994 part Setting: The Economic take off.

แตกต่างจากคนทั่วไปแต่ไปเหมือนกับคนที่ถูกเรียกว่า “กลุ่มเงินใหม่” (New Money) คือ ร่ำรวยขึ้น นำบริษัท เข้าไปจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สร้างเครือข่ายและ พันธมิตรทางการเมือง พร้อมๆ กับการได้ผลประโยชน์ จากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่นำเข้าไปจดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์ในขณะนั้น ด้วย

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990-1996 มีรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่อยู่ 3 กิจการ ที่ถูกนำเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ คือ บริษัท การบินไทย (มหาชน) จำกัด การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และบริษัท กรุงเทพทางด่วน หรือ บีอีซีแอล ทั้ง 3 กิจการมีเหตุผลของการนำเข้าจดทะเบียนและ ผลลัพธ์จากการเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แตกต่างกัน แต่สิ่งที่ได้ศึกษาเอาไว้ข้างต้นแล้ว เจ้าของกลุ่ม บริษัท ชินวัตร นำบริษัทโทรคมนาคม 4 บริษัทเข้าจดทะเบียนแล้วและมีหุ้นอยู่จำนวนหนึ่งในบริษัท บีอีซีแอล ซึ่งเข้าตลาดหลักทรัพย์ตามนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ตามกระแสเศรษฐกิจการเมืองหลังยุคเปรม และเป็นการ แปรรูปรัฐวิสาหกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน (privatization Infrastructure)

นั่นหมายความว่า พรรคการเมือง รัฐสภา นักการเมือง ที่มีบทบาททางการเมืองภายใต้กระแสใหญ่ 2 กระแส คือ กระแสการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในระดับโลก และกระแส การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในบริบทของสังคมไทยและพัฒนา การทางเศรษฐกิจการเมืองไทยในยุคหลังเปรม ล้วนมี ประสิทธิภาพร่วมในการแสวงหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง เครือข่ายและพันธมิตรทางการเมือง จากตลาดหลักทรัพย์และนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ดังเช่น กลุ่มคนที่เติบโตในลักษณะเดียวกัน คือ กลุ่ม ชินวัตร ซึ่งได้แก้ปัญหาคายืดหยุ่นตัวน้อย (rigidity) ของธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่ม โดยการก้าวเข้ามาสู่ ตำแหน่งทางการเมืองโดยเปิดเผย โดยตรง และโดย ตัวเอง (ซึ่งกลุ่มทุนโทรคมนาคมและกลุ่มทุนอื่นๆ ยัง นิยมใช้วิธีการสร้างพันธมิตรทางการเมืองกับนักการ

เมืองหรือพรรคการเมืองอยู่เป็นส่วนใหญ่) ซึ่งได้ถูกสภาพ การเมืองระหว่างปี ค.ศ. 1995-1996 ตอบโต้กลับ ดังนั้น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีประสบการณ์ร่วมนี้จึงรุนแรง และเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนย้ายการลงทุนใหม่ของ กลุ่มชินวัตร จากธุรกิจโทรคมนาคมสู่การก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐานทางด้านระบบขนส่งมวลชน

บทสรุป

ในการนี้กลุ่มบริษัท ชินวัตร ริเริ่มธุรกิจใหม่จากธุรกิจ โทรคมนาคม (Telecommunication) ก้าวเข้าสู่ธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชน (Mass Transit Infrastructure) มีข้ออ้างถึงเหตุว่า

ในช่วงทศวรรษ 1990 นี้ กลุ่มบริษัทชินวัตรริเริ่มธุรกิจ ใหม่จากธุรกิจโทรคมนาคมสู่ธุรกิจโครงสร้างพื้นฐาน ล้วน แล้วแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Non-Economic Base) ทั้งสิ้น ไม่ใช่ด้วยศักยภาพทาง เศรษฐกิจ (Economic Potential) คือ มีทรัพย์สินทาง ธุรกิจขนาดใหญ่ มีการจัดองค์กรทางธุรกิจที่สามารถ กระจายการทำธุรกิจอื่นได้ แล้วได้อำศัยการครอบงำกิจการ (Take over) ในกิจการอื่นๆ แต่เป็นเพราะ

1. กลุ่มบริษัทชินวัตร เป็นกลุ่มทุนโทรคมนาคมที่ พัฒนามาแตกต่างจากธุรกิจครอบครัวของชาวจีนโพ้น ทะเลในประเทศไทยทั่วไป ธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่ม ชินวัตรแยกตัวออกจากการเติบโตจากธุรกิจครอบครัวที่ ทำธุรกิจในระดับท้องถิ่นคือ อุตสาหกรรมผ้าไหมและ อิทธิพลทางการเมืองระดับท้องถิ่นมาสู่ธุรกิจโทรคมนาคม อาศัยความรู้ทางคอมพิวเตอร์และหน่วยงานราชการ เช่น กรมตำรวจที่ตนเคยอยู่แต่พัฒนาการอันนี้ทำให้กลุ่มธุรกิจ ของตนมีการเกาะตัวกันเหนียวแน่นจนเกินไป ดังนั้น พัฒนาการทางธุรกิจของกลุ่มชินวัตรจึงตกอยู่ภายใต้ภาวะ การแข่งขันและการปิดล้อมทางธุรกิจได้ง่ายและตลอด เวลา

2. ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่การตัดสินใจเข้าสู่ระบบ

การเมือง จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสังกัดพรรคพลังธรรมสู่หัวหน้าพรรคพลังธรรมและมีส่วนในการจัดตั้งรัฐบาล บรรหาร ศิลปอาชา ค.ศ. 1995 ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงในระดับหน่วยงานราชการและโครงการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นที่กระทบกระเทือนต่อธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่มบริษัทชินวัตร ดังนั้น การริเริ่มธุรกิจใหม่ๆ ของกลุ่มจึงเกิดขึ้น นั่นก็คือ การลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชน คือ โครงการทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร และโครงการทางด่วนแจ้งวัฒนะ-บางพลู-บางไทร โดยกลุ่มบริษัทชินวัตรและโดยครอบครัว ดร. ทักษิณ ชินวัตรมีการถือหุ้นในบริษัท บีอีซีแอล ซึ่งมีเงื่อนไขสัญญาผูกมัดการก่อสร้างระบบทางด่วนใหม่กับการทางพิเศษแห่งประเทศไทยอยู่แล้ว

3. การที่กลุ่มชินวัตรก้าวเข้าสู่ทั้งธุรกิจเก่าในธุรกิจโทรคมนาคมและธุรกิจใหม่คือ โครงสร้างพื้นฐานทางด้านขนส่งมวลชน ล้วนเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของกลุ่มธุรกิจของตนที่ได้รับผลพวงจากแนวนโยบายการ Privatization อันเป็นกระแสโลกและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองไทยในยุคหลังเปรม (Post-Prem Era, 1987-) ซึ่งอำนาจเงิน อำนาจทางเศรษฐกิจ และอำนาจทางการเมืองมีแหล่งที่มาใหม่คือ จากตลาดหลักทรัพย์และนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและนำไปสู่การสร้างเครือข่าย พันธมิตรทางการเมืองและย้อนกลับไปสู่ความร่ำรวย อำนาจเงินจากตลาดหลักทรัพย์และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอีกเป็นวงจร จึงไม่ผิดอะไรที่เรียกกลุ่มบริษัทชินวัตรว่า “กลุ่มเงินใหม่” (new money)

โครงการระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้การบริหารงานของ ดร. ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างกรกฎาคม 1995 - กุมภาพันธ์ 1996

ชื่อโครงการ	ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (BTSC)
มูลค่าโครงการ	28,111 ล้านบาท
เจ้าของโครงการ	บริษัท ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด ในเครือธนาถ รับสัมปทานจาก กรุงเทพมหานคร
กำเนิด	17 มกราคม 2535 บริษัท ธนาถ จำกัด ได้รับเลือกเป็นผู้รับสัมปทานโดยมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่าง พลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร กับนายศิริ กาญจนพาสน์ ผู้จัดการบริษัท ธนาถ จำกัด ซึ่งได้ก่อตั้งบริษัท ระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด เป็นคู่สัญญากับกรุงเทพมหานคร

ที่มา: เอกสารเผยแพร่โครงการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ “11 อภิโครงการทกแสนล้าน” ฐานเศรษฐกิจฉบับพิเศษ ก้าวสู่ปีที่ 14 (2536)

ชื่อโครงการ	โครงการก่อสร้างทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร
มูลค่าโครงการ	18,000 ล้านบาท
ลักษณะโครงการ	ก่อสร้างเป็นทางด่วนยกระดับ 6 ช่องจราจร ระยะทาง 25.7 กิโลเมตร โดยใช้พื้นที่บริเวณเกาะกลางถนนของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 ของกรมทางหลวงแผ่นดินจากดาวคะนองถึง

กำหนด จังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่ก่อสร้างโครงการ
22 มกราคม 2539 นายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะนายกรัฐมนตรี นำเรื่องโครงการทางด่วนสายดาวคะนอง-บางขุนเทียน-สมุทรสาคร มูลค่า 18,000 ล้านบาท เข้าสู่วาระเพิ่มเติมในการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ซึ่งย้ายไปประชุม ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: ผู้จัดการรายวัน (26 มกราคม 2539) หน้า 2.

ชื่อโครงการ โครงการทางด่วน แฉ่งวัฒนะ-บางขุน-บางไทร

มูลค่าโครงการ 23,000 ล้านบาท

เจ้าของโครงการ บริษัท บิอัสแอล (มหาชน) จำกัด

ลักษณะโครงการ โครงการทางด่วนส่วนขยาย "ซี" ระยะทาง 34 กิโลเมตร

กำหนด 26 มกราคม 2539 นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้กำกับดูแลการทางพิเศษแห่งประเทศไทย เสนอผ่าน ดร. ทักษิณ ชินวัตร รองนายกรัฐมนตรี นำเรื่องขออนุมัติก่อสร้างทางด่วนดังกล่าว ในลักษณะจ้างเหมาเบ็ดเสร็จ (Turn key) จนได้รับอนุมัติในหลักการจากคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่าย

เศรษฐกิจให้ บริษัท บิอัสแอล เป็นผู้สร้างโดยไม่ต้องเปิดประมูลทั่วไป แต่ภายหลังได้ถูกคัดค้านจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

ที่มา: Vissuta Pothong. "Another triumph for Thai-style contract bidding" *Asia Times* (March 22, 1996) p. 1.

Vassana Khompeera. "ITD fails terms on Expressway" *The Nation* (March 29, 1996) p. B2.

"บิอัสแอล เติงด่วนเอเซียเกมส์" *ไทยรัฐ* (27 มีนาคม 2539) หน้า 11.

ชื่อโครงการ โครงการรถไฟฟ้ารางเดียว หรือ Monorail

มูลค่าโครงการ

ลักษณะโครงการ เพื่อเชื่อมต่อพื้นที่ธุรกิจสำคัญ หรือ CBD (Central Business District)

กำหนด นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้ นายคำรบลักซ์ สุรัสวดี รองผู้อำนวยการสำนักงานจัดระบบขนส่งขนาดใหญ่ หรือ สจข. เร่งดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้

ที่มา: ผู้จัดการรายวัน (27 กุมภาพันธ์ 2539) หน้า 1 และ 4.